

جلسه هشتم: صبر (قسمت دوم)

نکاتی در باره صبر

۱- **دعای رزمندگان:** در قرآن می‌فرماید رزمندگان اینگونه دعا می‌نند: «رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَ ثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَ انصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ» اگر یک ظرف آبی داشته باشیم و برگردانیم همه‌اش بریزد به این می‌گویند افرغ، «رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا» یعنی خدایا صبر را بر ما فرو ریز.

۲- **نامه امام صادق ۷:** منصور دوانیقی تعدادی از سادات حسنی را زندانی کرد، زندان بسیار سختی بود این‌ها شکنجه می‌شدند، تاریک بود و شب را از روز تشخیص نمی‌دادند، اگر کسی از این‌ها از دنیا می‌رفت جنازه‌اش را از آن‌جا خارج نمی‌کردند، آن‌جا می‌ماند، بوی تعفن می‌گرفت، برای قضای حاجت اجازه بیرون رفتن نمی‌دادند، در واقع محل مرگ بود که اکثر آن‌ها هم در آن‌جا از دنیا رفتند. امام صادق ۷ به این‌ها نامه‌ای نوشتند و در آن نامه تعداد زیادی از آیات صبر را برای این افراد یادآوری کردند.^۱

۳- **کتاب شهید ثانی:** فرزند جوانی داشت که از دنیا رفت، در مرگ این فرزند خیلی غصه می‌خورد، برای تسلی و آرامش خودش کتابی نوشت به نام «مسکن الفوائد»، این کتاب را در سه بخش تنظیم کرد بخش اول آیات صبر، بخش دوم روایات صبر، بخش سوم داستان افراد صبور. این نامه امام صادق ۷ در آن کتاب هست. ترجمه کتاب به نام تسکین دل‌ها در بازار هست و کتاب خیلی خوبی است برای کسانی که در زندگی‌شان گاهی مصیبتی، داغی هست.

۴- **مصیبت را دو تا مکن:** معاذ ابن جبل فرزندی داشت که از دنیا رفت. رسول خدا ۶ نامه‌ای به او نوشت و نکاتی را آورد. یکی از آن نکات این بود که فرمود: معاذ مواظب باش مصیبت خودت را دو تا نکنی، فرزندی از دست دادی مصیبت است، اما اگر کم‌صبری و ناسپاسی کنی، می‌شود دو تا مصیبت. «فَلَا تَجْمَعَنَّ عَلَيْكَ مُصِيبَتَيْنِ» (مسکن الفوائد عند فقد الأحبة و الأولاد، ص ۱۱۸)

۵- **صبر ام سلمه:** ام سلمه می‌گوید وقتی همسر من از دنیا رفت، مرتب می‌گفتم «إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» از پیامبر ۹ شنیدم که اگر کسی در مصیبت این را بگوید خداوند در آن مصیبت به او اجر می‌دهد و بهتر از آن را به او عنایت می‌کند. من پیش خودم می‌گفتم چه کسی دیگر می‌خواهد جای همسر مرا پر کند (و بهتر از کیست؟) تا روزی که رسول خدا ۶ به خواستگاریم آمد و با ایشان ازدواج کردم. (مسکن الفوائد؛ ص ۴۸)

۶- **شبی که رسول خدا ۹ به معراج رفت** خدا به پیامبرش فرمود: سه جا تو را امتحان می‌کنم. **اول:** «الجوع» گرسنگی؛ - کار به جایی می‌رسد که در شعب ابی‌طالب سه سال پیامبر ۹ سختی کشید در خندق دو روز گاهی گرسنه بود - تا این جمله را خدا فرمود، پیامبر عرض کرد: «پروردگارا آن را پذیرفته و راضی شده و تسلیم بوده و از تو توفیق و صبر می‌خواهم». **دوم:** «فَالْتَكْدِيبُ وَ...»

۱- این نامه در بحار الأنوار (ط - بیروت) ج ۴۷؛ ص ۲۹۹ آمده است.

تکذیب می کنند، به تو ساحر می گویند، کاهن می گویند، شاعر می گویند، پیامبر باز همان را عرض کرد. **سوم:** «فَمَا يُلْقَى أَهْلُ بَيْتِكَ مِنْ بَعْدِكَ مِنَ الْقَتْلِ» آن چه بعد از تو به اهل بیت متوجه می شود و آن قتل و کشته شدن ایشان است. و مصائب اهل بیت : را ذکر می فرماید؛ این جا پیامبر ۹ گفت: «إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» و باز هم همان جمله را عرض کرد. (کامل الزیارات ص ۳۳۲)

برخی اقسام صبر

۱- **صبر در مصیبت:** «الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» کسی برای فردی دعا کرد: «لَا أَرَاكَ اللَّهُ مَكْرُوهًا» «ان شاء الله بد نبینی» امیرالمؤمنین ۷ به شخص دعا کننده فرمود: «دَعَوْتُ لَهُ بِالْمَوْتِ» تو برای او دعا کردی که بمیرد. هیچ کسی نیست در زندگیش بدی پیش نیاید، اگر بخواهد این غم آخرش باشد، باید بمیرد. (شرح نهج البلاغه لابن ابی الحدید؛ ج ۲۰ ص ۲۸۹)
ام سلیم زنی بود فرزندی داشت که از دنیا رفت، جنازه را در جایی قرار داد، وقتی شوهرش آمد اول به او نگفت، بعد به شوهرش گفت: اگر همسایه امانتی به ما بدهد و این را از ما بگیرد ناراحت می شوی؟ شوهر گفت: «نه» ام سلیم گفت: «خدا یک امانتی به ما داده بود به نام فرزند، این را از ما گرفت». آن قدر آرام این را برای شوهرش مطرح کرد.^۱

۲- **صبر بر عبادت:** از خواب ناز انسان بلند شود برای نماز، روز گرم و بلند تابستان روزه بگیرد.
۳- **صبر بر معصیت:** در قرآن می فرماید: «بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ» (قیامت/۵) انسان دلش می خواهد هر گناهی را انجام بدهد اما وقتی صبر می کند در یک معصیتی، این اجر ویژه دارد.^۲
۴- **صبر بر گفتارهای ناپسند:** در قرآن می فرماید: «أَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ». (طه/۱۳۰ - ص/۱۷ - ق/۳۹ - مزمل/۱۰) همه مردم مطابق میل ما حرف نمی زنند، بعضی ها حرف های نادرستی می زنند، باید صبر کرد و نشنیده گرفت و پاسخ منفی نداد. فردی به امام حسن ۷ ناسزا گفت و به پدرش توهین کرد: حضرت فرمود: گرسنه ای غذا بدهم، برهنه ای لباس بدهم، جا نداری مکان بدهم، با این رفتار آن فرد را عوض کرد. این می شود صبر بر گفتار. (کشف الغمه؛ ج ۱، ص ۵۶۱)

۱- وقتی شوهرش داستان را برای پیامبر ۹ نقل کرد، حضرت فرمود: «خدا را سپاس می گزارم که در امت من مانند صابره بنی اسرائیل قرار داد». (مسکن القواد؛ ص ۶۶)

۲- امام صادق ۷ فرمود: «مَنْ اِئْتَلَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بَبَلَاءٍ فَصَبَرَ عَلَيْهِ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ أَلْفِ شَهِيدٍ - هر کس از مؤمنان به بلایی گرفتار شود (و) شکیبایی را از دست ندهد، پاداش هزار شهید دارد». (الکافی؛ ط - الإسلامية؛ ج ۲)

آیت الله مکارم شیرازی در باره این حدیث می نویسد: مرحوم علامه مجلسی قدس سره، بعد از ذکر این حدیث در جلد ۶۸ بحار الانوار، این سؤال را مطرح می کند که چگونه این پاداش صحیح است؟ در حالی که شهید خود از صابران می باشد، زیرا در برابر دشمن صبر می کند تا شربت شهادت را می نوشد؟ در جواب این سؤال می توان گفت: شهید در برابر تهاجمات دشمن صبر می کند و صابران در مقابل حوادث تلخ زندگی، مانند بیماری ها، ناکامی ها و از دست دادن عزیزان صبر می کنند. دلیل دیگری بر برتری او نسبت به اجر شهادت، این است که شهادت یک بار است، ولی گرفتاری های تلخ زندگی، هزاران بار تکرار می شود. (اخلاق در قرآن، جلد دوم)